

ЗАХІДНИЙ ФРОНТ ОСМАНСЬКОЇ ІМПЕРІЇ: ЧОМУ ВІДЕНЬ СТАВ ОСТАННЬОЮ МЕЖЕЮ ОСМАНСЬКОЇ ЕКСПАНСІЇ ОСМАНІВ

Смалько Ірина,

здобувачка вищої освіти першого рівня
історичного факультету
Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
e-mail:smalkoirka@gmail.com

Науковий керівник: **Бистрицька Елла,**

доктор історичних наук, професор, завідувач
кафедри всесвітньої історії та релігієзнавства
Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка.

Як османи, так і Габсбурги мали вплив на європейську політику протягом багатьох століть. Взаємодія двох потужних династій-османської та габсбурзької-стала визначальним чинником формування політичного ландшафту Європи, ще задовго до їх найбільшого протистояння у 1529 р. [3, с. 2].

Одночасне сходження на престол Сулеймана I (1520) та Карла V стало одним із вирішальних моментів у європейській політиці XVI ст. Обидва правителі успадкувавши величезні території та спадщину свої імперій, розпочали періоди стрімкого розширення – Сулейман, відомий як «Чудовий» або «Законодавець», продовжував завойовницьку політику Османської імперії, тоді як Карл V стикаючись із внутрішніми і зовнішніми загрозами, консолідував владу Габсбургів у Священній Римській імперії [3, с. 2].

Під час правління султана Сулеймана I Османська імперія, спираючись на ідеал Священної війни (Газа), упевнеше отримала засоби та владу для активного просування за віру і іслам, у глибини християнських країн, що виражалося у прагненні перетворити Європу на «Дар-аль-Іслам» – царство ісламу [3, с. 4].

Реальна можливість для османського завоювання виникла завдяки відсутності правителя в Угорщині, після битви при Могачі (1526) в якій загинув Людовік II Ягеллончик, не залишивши після себе спадкоємця. Внутрішня боротьба за угорський престол між Фердинандом I і Іоанном Заполя, хоча Заполя спочатку здобув підтримку угорських дворян, його поразка у 1527 р. змусила відступити, шукаючи сили для відновлення влади, він був змушений звернутися за допомогою до османського султана [3, с. 6].

Четверта військова експедиція султана Сулеймана Пишного у 1529 р., що мала на меті формально захист Яноша Заполю, насправді переслідувала стратегічну мету – запобігти австрійському впливу в Угорщині після битви при Мохачі та встановити політичний і адміністративний контроль Османської імперії над регіоном [2].

Експедиція, що вирушила 10 травня 1529 р. зі Стамбулу під проводом Сулеймана, розпочалася з грандіозного параду та вражаючого демонстративного показу сил. Проте природні перешкоди – від переповнених річок до знищених мостів і регулярних повеней, які затоплювали табори – суттєво сповільнили рух армії на шляху до Белграда. Подібні труднощі повторилися на ділянках Моравії, Сави та Драви, що призвело до значних втрат і змусило армію зібратися в Мохачі для зустрічі з воєводою Заполією. Цей приклад ілюструє, як зовнішні чинники та несприятливі природні умови вплинули на стратегічну кампанію османів проти Габсбургів [2].

Урочиста аудієнція, під час якої Сулейман Пишний визнав Іоана Заполю королем Угорщини, слугує яскравим прикладом символічної демонстрації османської влади, над християнським правителем [1, с. 64].

Великий візир підійшов до Іоанна, пашу супроводжувало оточенням сотнями яничарів та сипагів, урочистим поцілунком руки султана та участю високопоставлених османських чиновників, ця церемонія підкреслила, що васальний статус Заполії є марною ілюзією незалежності, а реальний контроль над Угорщиною – суто османський, що дозволяє Сулейману вільно розпоряджатися цією територією згідно зі своїми амбіціями [1, с. 64].

За три дні після виходу з Мохача османські війська зайняли позицію перед Будою, що була окупована військами Фердинанда, і вже на п'ятий день знищили одну з міських воріт, що дозволило наступного дня розпочати повномасштабну атаку. Урочисте проголошення Заполії королем Угорщини після захоплення Буди стало кульмінацією османської стратегії встановлення контролю над регіоном шляхом підтримки лояльного васала [2].

27 вересня 1529 р. османська армія чисельністю близько 120 000 солдатів і 28 000 верблюдів досягла Відня, що засвідчило про масштабні амбіції Сулеймана Пишного встановити контроль над Центральною Європою та закріпити вплив Османської імперії в регіоні.

Під час походу на Відень 1529 р. Сулеймана супроводжували близько 12 000 яничарів, азійські війська під командуванням бейлербея Анатолії, румельські сили, а також ключові воєначальники – великий візир Ібрагім, губернатори Боснії та Сербії, що підкреслює високий рівень організації та стратегічної координації Османської армії.

Незважаючи на те, що негода затримала прибуття найпотужніших османських гармат, захисники Відня були добре організованими та рішучими. У місті перебувало близько 20 000 солдатів, підтриманих 72 гарматами, а оборону очолювали досвідчені командири – Філіп Пфальц-Баварський, граф Микола Зальмський і барон Роггендорф. Військо складалося з представників різних регіонів імперії – Богемії, Іспанії, Штирії, Нижньої Австрії, а також озброєних віденських міщан, що були об'єднані спільною метою – зупинити наступ Османської імперії, тоді як ерцгерцог Фердинанд, усвідомивши загрозу, залишив столицю, відступивши до Лінца.

Під час облоги Відня Османська армія зіткнулася з серйозними логістичними труднощами через погодні умови, що ускладнило транспортування важкої артилерії, змусивши військо вдатися до альтернативних методів штурму, зокрема таранів і підкопів.

Попри значні успіхи османських військ, включаючи прорив у стінах і масові втрати серед християнських військ, погіршення погодних умов, нестача припасів та скарги яничарів призвели до того, що османи не змогли використати свій шанс для вирішального штурму Відня.

Попри кілька спроб прориву біля Каринтійських воріт, непохитний опір військ під командуванням Миколи Салма не дозволив османам захопити Відень, що призвело до зняття облоги за наказом Сулеймана [1, с. 64–70].

Після відступу від Відня великий візир Ібрагім-паша виправдовував провал облоги у листі до коменданта, стверджуючи, що справжньою метою походу було не захоплення міста, а перемога над Карлом V і Фердинандом, і водночас погрожував знищити Відень у разі непокори [2].

Османське військо дійшло до Буди, де їх зустрів Заполяй, він поцілував руку султана та привітав його з перемогою, отримавши від нього в знак подяки десять кафтанів і трьох коней із золотими упряжками, після чого Сулейман, переживши важку подорож, повернувся до Стамбула, попри численні втрати людей і тварин [1, с. 69].

Через несприятливі погодні умови та відсутність важкої облогової артилерії 120-тисячна армія Сулеймана Пишного все ж викликала паніку по всій Європі, змусивши держави тимчасово відкласти релігійні суперечності та об'єднатися на захист Відня [2].

Висновки. Невдача облоги Відня 1529 р. значно вплинула на моральний дух Європи, зокрема, підбадьорила німецький народ і розвіяла міф про непереможність Османської імперії. Водночас, хоч ця поразка і підняла віру в перемогу, вона також викликала стурбованість щодо подальшого просування турків в Європу. Це стало основою для об'єднання християнських сил, навіть попри політичні складнощі, як у випадку з королем Франції Франциском та імператором Карлом V, які були змушені переосмислити свої союзи та стратегії в боротьбі з османами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Clot, Andre. Suleiman the Magnificent. Reprint ed., Saqi Books.399.
2. Інтернет ресурс, режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=sVxOibzfH0g>
3. «The Importance of the Siege of Vienna (1529) in Ottoman-Habsburg Rivalry»
[https://www.academia.edu/41466062/_The_Importance_of_the_Siege_of_Vienna_1529_in_Otto
man_Habsburg_Rivalry_](https://www.academia.edu/41466062/_The_Importance_of_the_Siege_of_Vienna_1529_in_Ottoman_Habsburg_Rivalry_)